CARL
JACOBSENS
BREVARKIV

NY CARLSBERGFONDET

1924

OPHAVSMAND/NØGLEPERSON

Frederik Poulsen

FAKTA

Dokumenttype:
Manuskript

Sprog:
Dansk

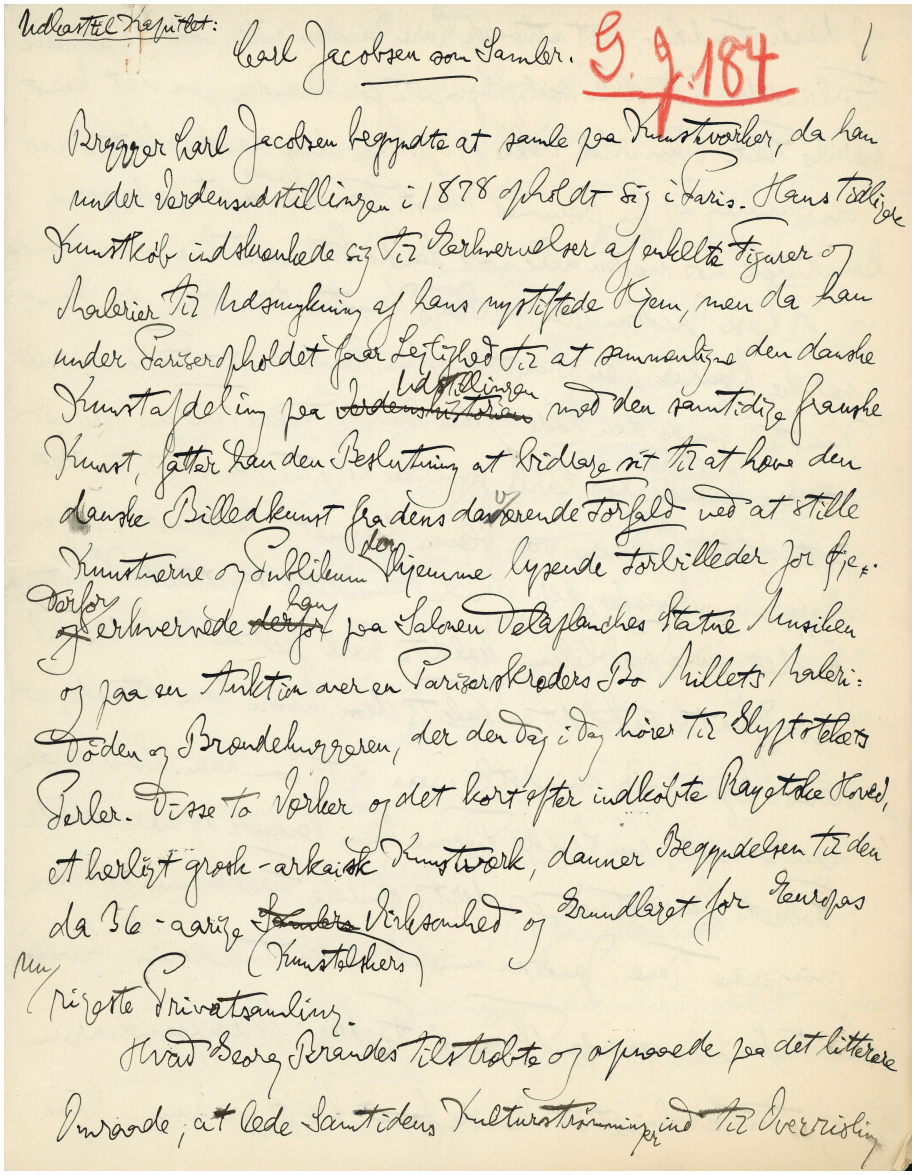
Afsendersted:
København

Afsenderinfo (lakstempel, adresse m.m.):
—

Arkivplacering:
Glyptotekets arkiv

DOKUMENTINDHOLD

Frederik Poulsens håndskrevne udkast til artiklen Carl Jacobsen som Samler, Samleren 1, 1924

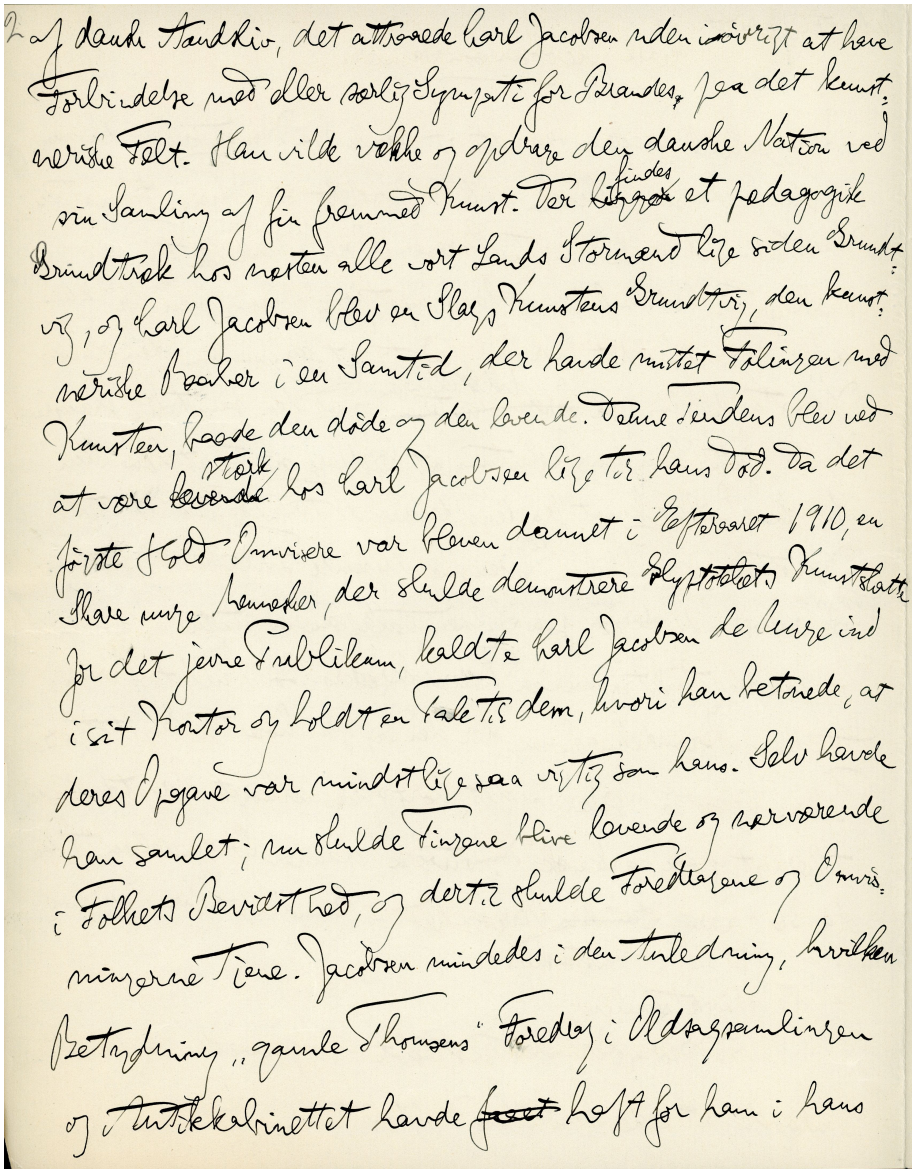

Udkast til Kapitlet: Carl Jacobsen som Samler. G. f. 184 1

Bryggeri Carl Jacobsen begyndte at samle paa Kunstværker, da han under Verdensudstillingen i 1878 opholdt sig i Paris. Hans tidligste Kunstkøb indskrænkede sig til Erhvervelser af enkelte Figurer og Malerier til Udsmykning af hans nyopførte Hjem, men da han under Pariseropholdet fandt Lejlighed til at sammenligne den danske Kunstafdeling paa Udstillingen med den samtidige franske Kunst, fattede han den Beslutning at bidrage sit til at hæve den danske Billedkunst fra dens daværende Forfald ved at stille Kunstnerne og Publikum hjemme lysende Forbilleder for Øje. Derfor erhvervede han paa Salonen Delaplanches Statue Musiken og paa en Auktion over en Pariserkræmmers Bo Millets Malerie: Døden og Brændehuggeren, der den Dag i Dag høre til Glyptotekets Perler. Disse to Værker og det kort efter indkøbte Ægyptiske Hoved, et herligt græsk-arkaisk Kunstværk, danner Begyndelsen til den da 36-aarige Kunstbrs Virksomhed og Grundlaget for Europas nu rigeste Privatsamling.

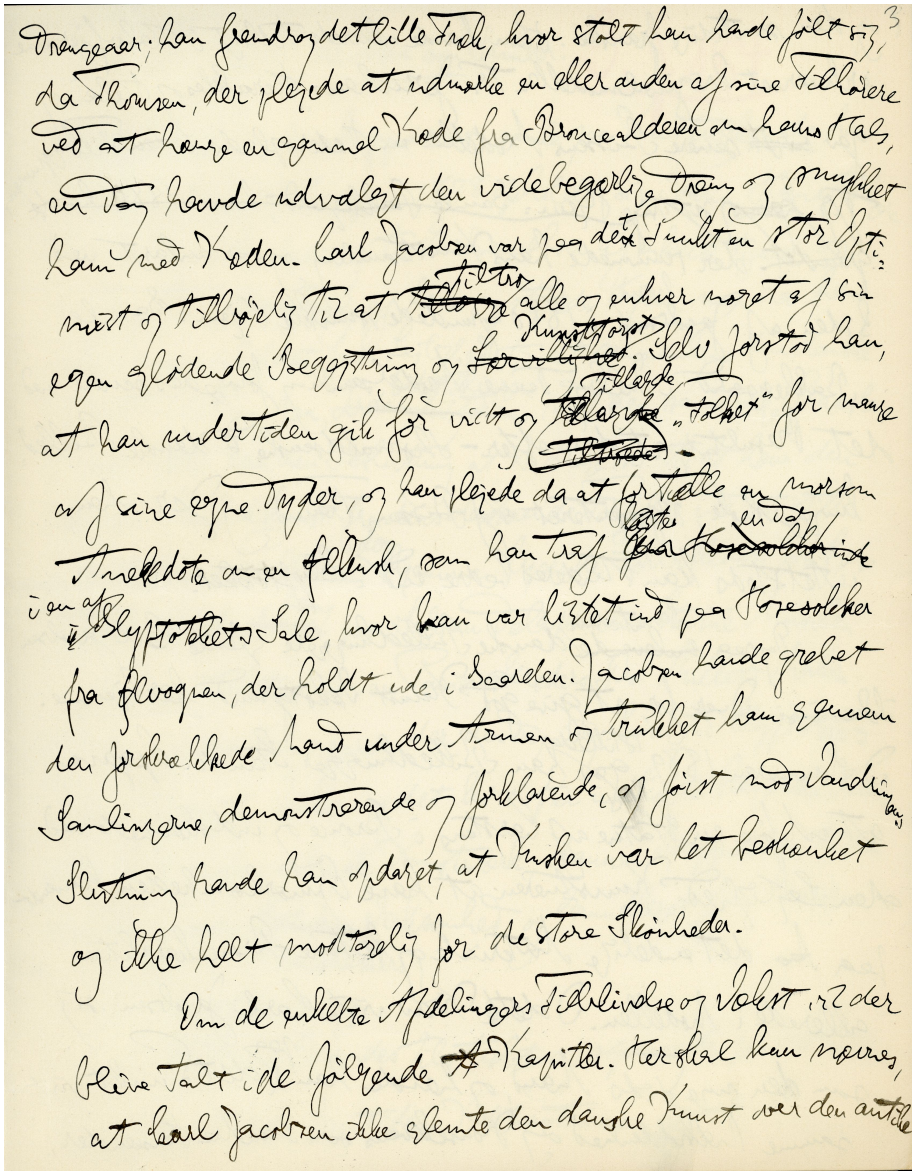
Hvad Georg Brandes tilskyndede og opmuntrede paa det litterære Omraade, at lede Samtidens Kulturstrømninger ind til Overvindelse

CARL
JACOBSENS
BREVARKIV
NY CARLSBERGFONDET

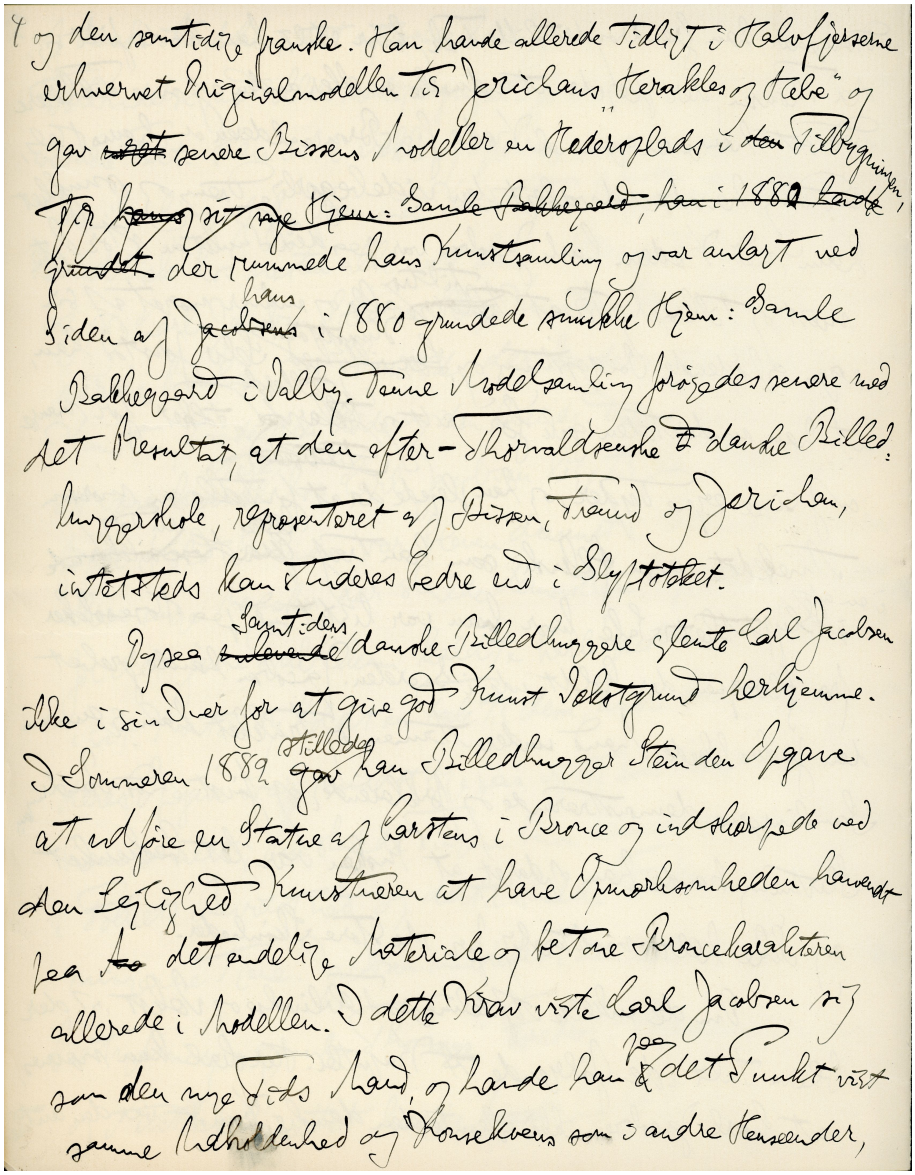

2 af dansk Aandsliv, det attraaede Carl Jacobsen uden overdrevet at have
Forbindelse med eller særlig Sympati for Brandes, saa det kunst-
neriske Felt. Han vilde vække og opdrage den danske Nation ved
sin Samling af fin fremmed Kunst. Der findes et pædagogisk
Grundtræk hos næsten alle vort Lands Stormænd lige siden Grundt-
vig, og Carl Jacobsen blev en Slags Kunstens Grundtvig, den kunst-
neriske Baaner i en Samtid, der havde mistet Balancen med
Kunsten, havde den døde og den levende. Denne Tendens blev ved
at være stærk hos Carl Jacobsen lige til hans Død. Da det
første Forsøg paa Invasion var blevet dæmmet i Efteraaret 1910, en
Skare unge Mennesker, der skulde demonstrere Glyptotekets Kunstskat
for det jævne Publikum, kaldte Carl Jacobsen de unge ind
i sit Kontor og holdt en Tale til dem, hvori han betonede, at
deres Opgave var mindst lige saa vigtig som hans. Selv havde
han samlet; nu skulde Tingene blive levende og nærværende
i Folkets Bevidsthed, og dertil skulde Foredragene og Omvis-
ningerne tjene. Jacobsen mindedes i den Anledning, hvorledes
Betydning „gamle Thomsens" Foredrag i Oldsagssamlingen
og i Antikkabinettet havde gjort Indtryk for ham i hans

CARL
JACOBSENS
BREVARKIV
NY CARLSBERGFONDET

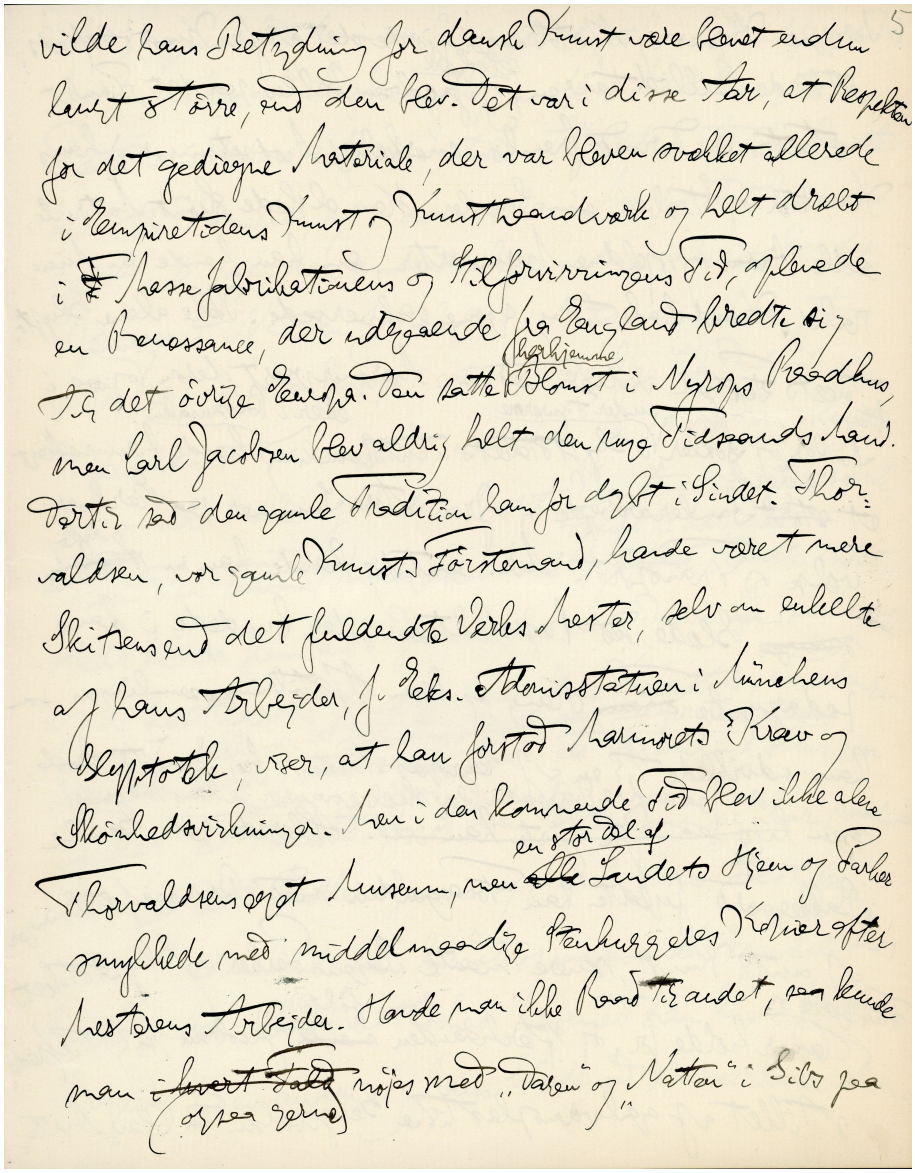
CARL
JACOBSENS
BREVARKIV
NY CARLSBERGFONDET

og den samtidige franske. Han havde allerede tidligt i Halvfjerserne erhvervet Originalmodellen til Jerichaus „Herakles og Hebe" og gav senere Bissens Modeller en Nederplads i den tilbygning, han i 1882 lod opføre til sit nye Hjem: Damle Bakkegaard, som i 1880 grundede den rummede hans Kunstsamling og var anlagt ved Siden af Jacobsens Villa i Dalby. Denne Modelsamling forøgedes senere med det Resultat, at den efterhaanden blev den største Billedhuggerskole, repræsenteret ved Bissen, Freund og Jerichau, i intet Sted kan disse studeres bedre end i Gipsmuseet.

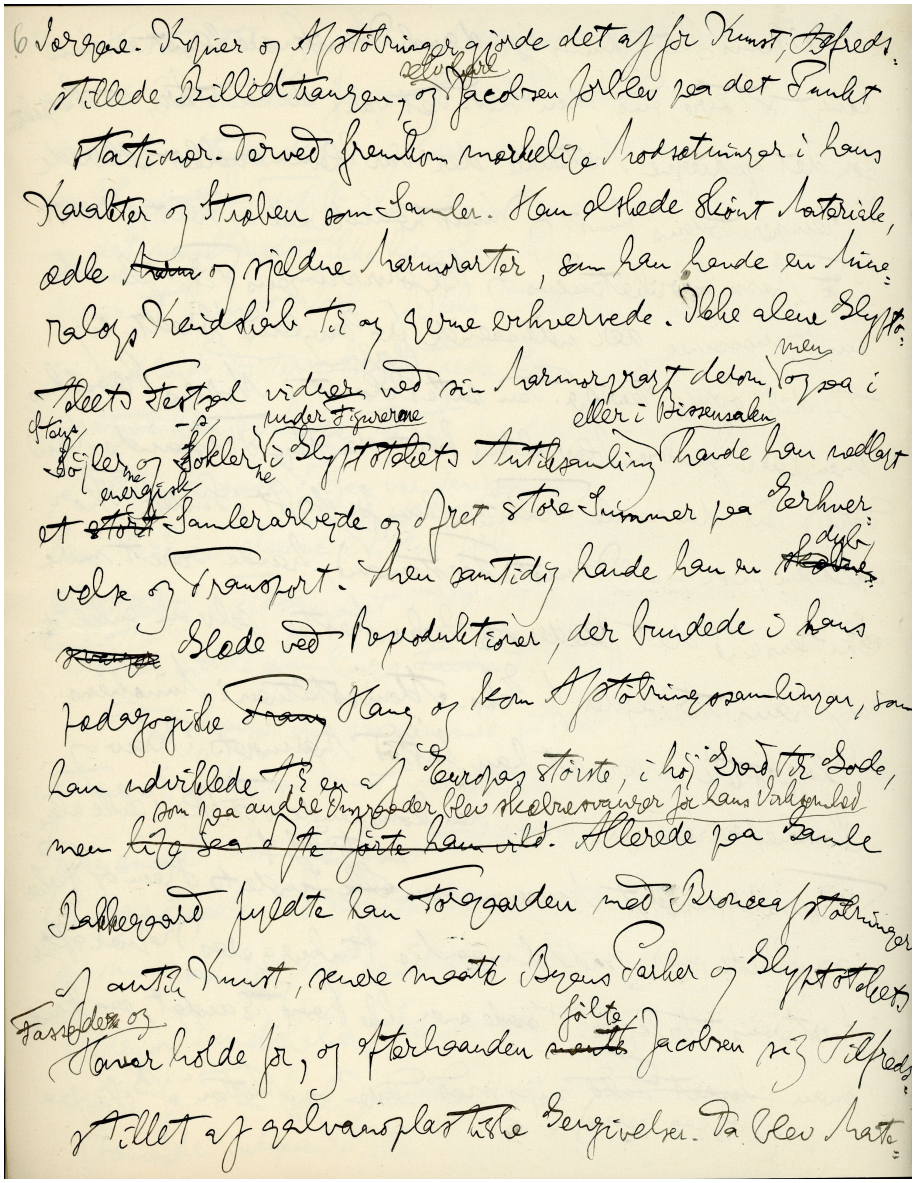
Ogsaa samtidens danske Billedhuggere gjentog Carl Jacobsen ofte i sin Iver for at give god Kunst Jakobsgrund herhjemme. I Sommeren 1889 stillede han Billedhuggeren Stein den Opgave at udføre en Statue af Carstens i Bronce og indskærpede ved den Lejlighed Kunstneren at have Opmærksomheden henvendt paa det særdeles Materiale og betone Bronzekarakteren allerede i Modellen. I dette Krav viste Carl Jacobsen sig som den nye Tids Mand, og lagde han paa det Punkt vist samme Selvstændighed og Konsekvens som i andre Retninger,

CARL
JACOBSENS
BREVARKIV
NY CARLSBERGFONDET

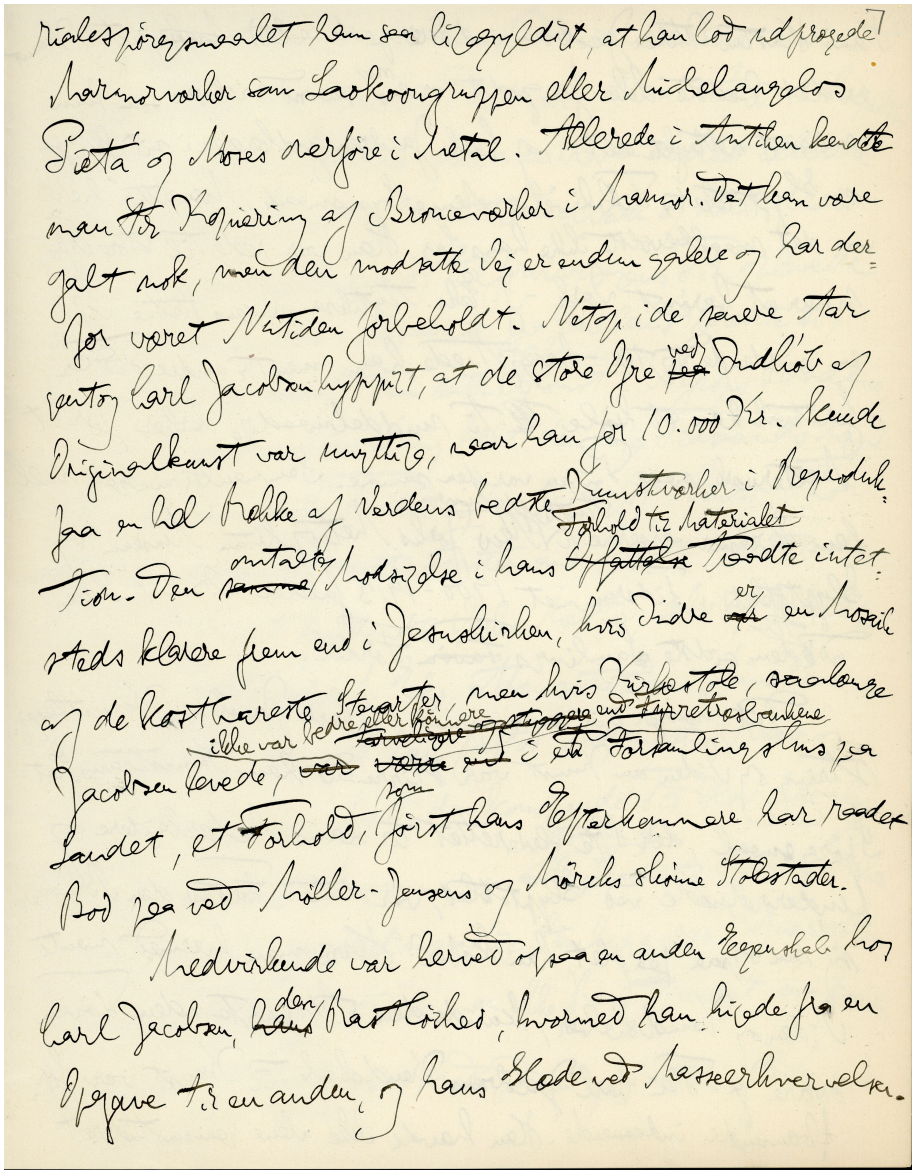

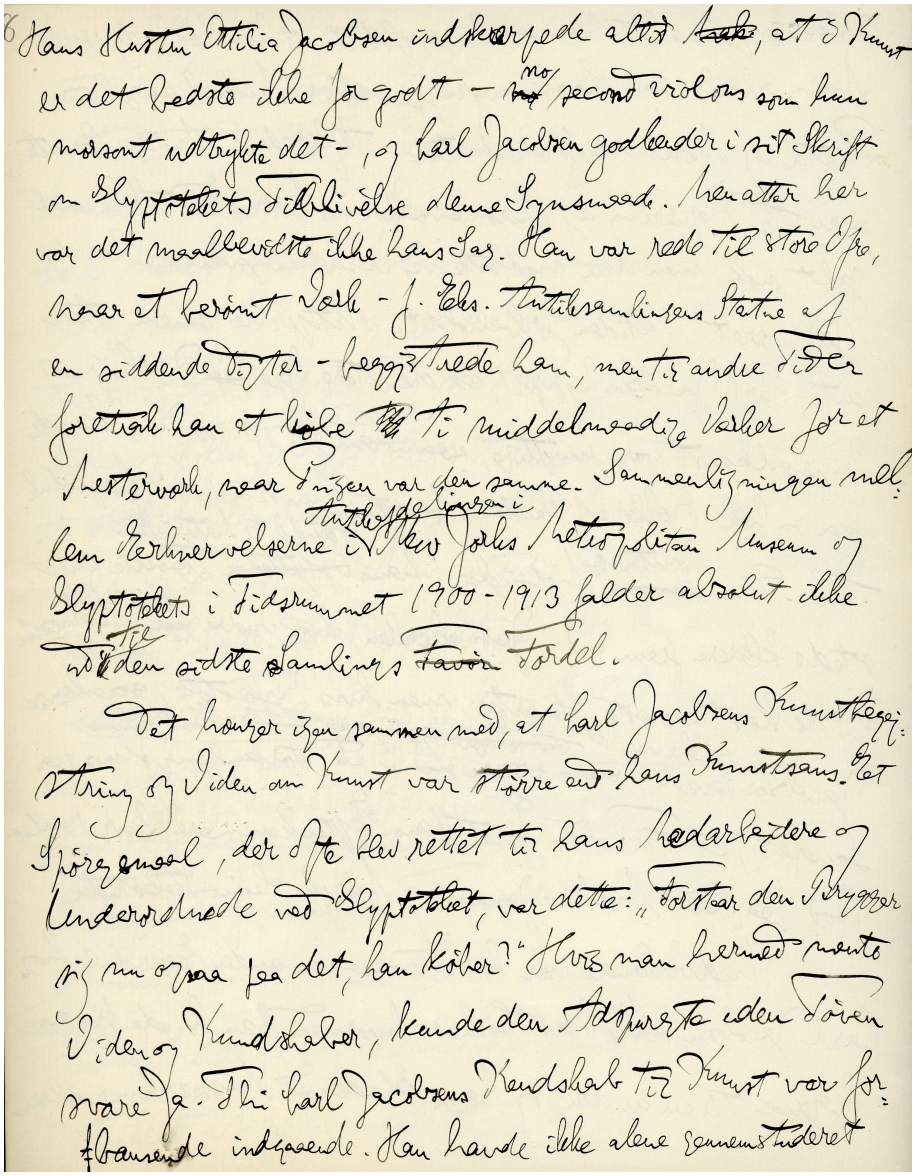
vilde kaste Betydning for dansk Kunst vore blevet endnu
kunst større, end den har. Det var i disse Aar, at Respekten
for det gediegne Materiale, der var blevet vakket allerede
i Empiretidens Kunst og Kunsthaandværk og helt dreabt
i Massefabrikationens og Stilforvirringens Dage, gjorde
en Renæssance, der udgaaende fra England bredte sig
til det øvrige Europa. Den satte Præg i Nyrops Raadhus,
men Carl Jacobsen har aldrig helt den rige Tidsrands kaar.
Dertil sad den gamle Tradition kun for dybt i Sindet. Thor-
valdsen, vor gamle Kunsts Førstemand, havde været mere
Skitsemand end det fuldendte Værks Mester, selv om enkelte
af hans Arbejder, f. Eks. Adonisstatuen i Münchens
Glyptothek, vidner, at han forstod Materiets Krav og
Skønhedsvirkninger. Men i den kommende Tid har ikke alene
Thorvaldsens eget Museum, men en stor Del af Landets Hjem og Parker
smykkede med middelmaadige Fremstillers Kopier efter
Mesterens Arbejder. Havde man ikke Raad til andet, saa kunde
man dog (gerne) nøjes med "Dagen" og "Natten" i Sibirien

CARL
JACOBSENS
BREVARKIV
NY CARLSBERGFONDET

6 Sorgen. Kjøer og Afstøbninger gjorde det af for Kunst, Alfred
tillede Billedhuggeren, og Jacobsen følte sig det snart
Skuffelser. Derved fremkom mærkelige Modsætninger i hans
Karakter og Maaden som Samler. Han elskede Skønt Materiale,
ædle Arter og gjaldne Marmorarter, som han kunde se hine
nabos Kvalitet til og gerne erhvervede. Ikke alene Slyp-
steets Festsal vidner ved sin Marmorpragt derom, men også i
Søjler og Sokler i Slyptotekets Antiksamling under Figurerne eller i Bissensalen
et stort Samlerarbejde og gjorde store Summer paa Erhver-
velse og Transport. Men samtidig havde han en dyb
Glæde ved Reproduktioner, der bundede i hans
pædagogiske Tang og kom Afstøbningssamlingen, som
han udviklede til en af Europas største, i høj Grad til Gode,
men som paa andre Omraader blev Skæbnesvangre for hans Virksomhed
Allerede paa Carls
Bakkegaard fyldte han Forgaarden med Bronce Afstøbninger
af antik Kunst, senere maatte Byens Gader og Slyptotekets
Fasader og Haver holde for, og Efterhaanden følte Jacobsen sig tilfreds-
stillet af galvanoplastiske Bengivelser. Da blev Skæb-

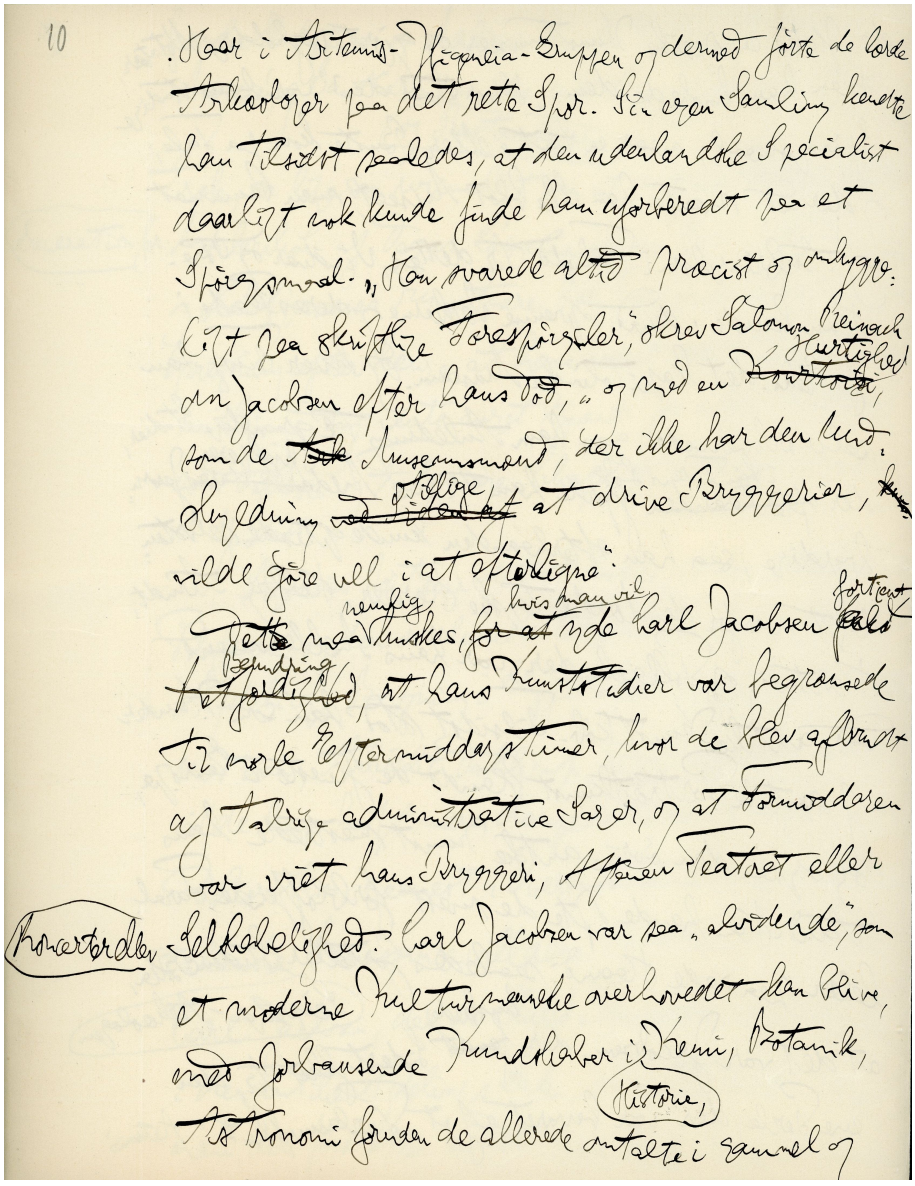

6 Hans Kurtin Ottilia Jacobsen indskærpede altid, at Kunst
er det bedste ikke for godt — no/ second violons som hun
morsomt udtrykte det —, og Carl Jacobsen godkender i sit Skrift
om Glyptotekets Tilblivelse denne Synsmaade. Imidlertid her
var det maaske ikke hans Sag. Han var rede til at ofre,
naar et herligt Værk - f. Eks. Antikesamlingens Statue af
en siddende Digter - begyndte hans, men til andre Tider
foretrak han at købe Ting i middelmaadig Kvalitet for et
Mesterværk, naar Prisen var den samme. Sammenligningen mell.
den Herlinerværkerne i Mr. Jacobs Metropolitan Museum og
Glyptotekets i Tidsrummet 1900 - 1913 falder absolut ikke
til den sidste Samlings Fordel.

Det hænger jeg sammen med, at Carl Jacobsens Kunstkegi:
ning og Tiden om Kunst var større end hans Kunstsans. Et
Spørgsmaal, der ofte blev rettet til hans Medarbejdere og
Underordnede ved Glyptoteket, var dette: „Forstaar den Gamle
sig nu overhovedet paa det, han køber?" Hvis man hermed mente
Tidens og Kundskaber, kunde den Adspurgte uden Tøven
svare Ja. Thi Carl Jacobsens Kendskab til Kunst var for:
bavsende indgaaende. Han havde ikke alene sammenstuderet

CARL
JACOBSENS
BREVARKIV
NY CARLSBERGFONDET

de Jerte antikke Kunstmuseer og gjort righoldige Notater,
men han lurkede dem. „Hvor staar den?" var hans stadige
Spørgsmaal, naar en Statue eller Buste kom paa Tale,
og dermed mente han ikke blot Museet, men Rummet
og Belysningen i Forhold til dettes Vinduer og Døre.
Han kunde udenad opremse Værkerne og deres Plads i
f. Eks. det Kapitolinske Museum. Og hver Dag, han
selv erhvervede, gav ham Anledning til grundige Studier,
der i disses Lys gjorde ham til sine Medarbejderes, jævn-
lydige, saa han efterhaanden kunde optræde selvstæn-
digt overfor de lærde tyske Herrer, Helbig, Arndt,
Hartwig og Dilthey, der var hans Medlemmer
ved antikke Kunst Kbh. Dilsidst stod han som Kender
af antik Portrætkunst blandt de fineste i Europa,
og ogsaa den øvrige antike Kunst mødte hans
Blik. Han havde øjne de mest forskjellige Farve-
leder paa rede Haand; saaledes fortalte Studniczka,
Leipzig-Arkæologen
at det var Jacobsen, der lurkede Lidestykket til den
ene Perle, der var bevaret af et Perlesmykke i Artemis

10

. Naar i Artemis-Nigeria-Suppen og dermed fjerne de lærde Arkæologer paa det rette Spor. Den egen Samling kendte han tilsidst saaledes, at den nederlandske Specialist daarligt nok kunde finde ham uforberedt paa et Spørgsmaal. „Han svarede altid præcist og omhyggelig: Ligt paa skriftlige Forespørgsler", skriver Salomon Reinach om Jacobsen efter hans Død, „og med en Høflighed, som de Fleste Museumsmænd, der ikke har den Lidenskab at drive Bryggerier, kunde gøre vel i at efterligne".

Denne mandige, hvis mandige Nydelse kaldt Carl Jacobsen fortjent Belønning, at hans Kunststudier var begrænsede til nogle Eftermiddagstimer, hvor de ikke afbrødes af talrige administrative Sager, og at Formiddagen var viet hans Bryggeri, Aftenen Teatret eller Selskabelighed. Carl Jacobsen var paa „alvorende" som et moderne Kulturmenneske overhovedet kan blive, med forbausende Kundskaber i Kemi, Botanik, Astronomi (Historie), som de allerede omtalte i Samvær og

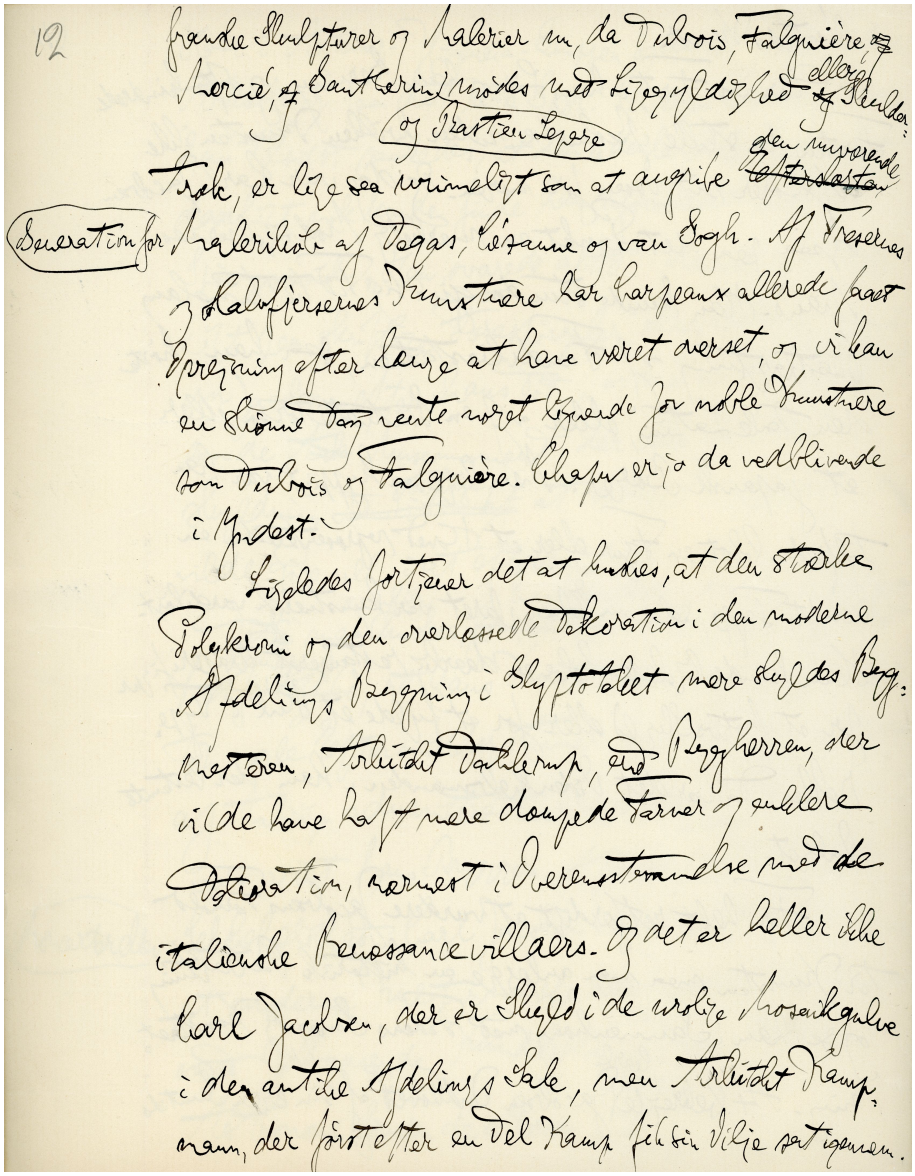
CARL
JACOBSENS
BREVARKIV
NY CARLSBERGFONDET

i Nutidens Kunst.

Der var Fart i hans Liv og hans Gerning, og Ste hindrede Farten den stille Beskuelse, ideen hvilken Kunsten ikke afholder sit Besøg for nogen. Og dog var Carl Jacobsen ogsaa paa det Punkt en mærkelig Modsætningernes Mand. Han kunde stunden give sig Tid til timelang Betragtning af Fundiliastatuen, saa han "hørte den dale Latin", eller af en Statuette torso eller et japansk Bæger. Men lige saa hyppigt var han Tilfreds, Plot en Figur eller et Hoved repræsenterede en kendt Type, selv om Eksemplaret var kunstnerisk vanskeligt. Han kunde Gjedes Hoved en daarlig restaureret Drapering for et Brokkers Skyld eller for at fylde et Hul i Typens Rækken. Da var det Videnskabsmanden i ham, der lærernte Valget.

For helt retfærdigt at vurdere Jacobsens Forhold til Kunsten maa man anlægge en historisk Betragtning og se ham i Sammenhæng med Tidens Smag og Kunstretning. At Bekræfte Jacobsen Indblikket af sin egen Samtids

CARL
JACOBSENS
BREVARKIV
NY CARLSBERGFONDET

12

franske Skulpturer og Malerier nu, da Dubois, Falguière, Mercié, og Saint-Marceaux males med Lysgyldighed ellers Blandet
og Partien Lepare
Trak, er lige saa vanskeligt som at angive den nuværende Tendens
Dekoration for Malerihvile af Degas, Cézanne og van Gogh. Af Fresernes og Kalkfjerernes Kunstnere har Harpeux allerede faaet Opregning efter Laure at have været dersat, og i Kan en Stjerne dog regne vort Øjemærke for noble Kunstnere som Dubois og Falguière. Chaplin er jo da vedblivende i Gradest.

Ligeledes fortjener det at nævnes, at den store Polykromi og den overlæssede Dekoration i den moderne Afdelings Bygning i Skyttedalen mere skyldes Bygmesteren, Arkitekt Vahlekamp, end Bygherren, der ikke have holdt mere dæmpede Farver og enklere Dekoration, nærmest i Overensstemmelse med de italienske Renaissancevillaers. Og det er heller ikke Carl Jacobsen, der er Skyld i de urolige Mosaikgulve i den antike Afdelings Sale, men Arkitekt Kampmann, der først efter en Del Kamp fik sin Vilje gennemført.

CARL
JACOBSENS
BREVARKIV
NY CARLSBERGFONDET

Naar man skal sammenfatte alt dette, saa kan det siges, at
skjønt kans Medarbejdere i Slyngtiden ofte var menige med kan
og misforstod flere af kans Indkøbere ja de sidste Aar, saa
respekteres de altid, naar Intuitionen var fremsat og vundet
Tilslutning, af kans Personlighedens Hartfuldhed. Udenforstaaende
kunde, som Polemiken ofte viste, ikke se vrede paa Carl Jacobsen,
kans Medarbejdere aldrig. Thi kan var en stor Mand,
og kan har skabt et Storværk, hvis Mangler er uendelige
i Sammenligning med det Gode og Ædle, det rummer, og
kan har tilført Danmark Kulturværdier, der vil bestaa
sammen med kans Navn til sene Slægter.